

Elżbieta LESIEWICZ

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
ORCID: 0000-0002-6209-3455

Maria Skłodowska-Curie w polskiej polityce pamięci. Między naukowym dziedzictwem a symbolem patriotyzmu

Streszczenie: Celem artykułu jest analiza narracji kształtujących obraz Marii Skłodowskiej-Curie w polskiej polityce pamięci XX i XXI wieku. Tekst ukazuje, jak jej biografia i dorobek naukowy zostały włączane w narracje tożsamościowe i patriotyczne, pełniąc funkcję edukacyjną i symboliczną w budowaniu narodowego dziedzictwa naukowego oraz w definiowaniu roli kobiet w historii Polski. Teza artykułu zakłada, że Skłodowska-Curie jest postacią uniwersalną w polskiej pamięci zbiorowej, której upamiętnienie mimo zmiennych kontekstów politycznych i ideologicznych, zachowuje ciągłość w podkreślaniu jej znaczenia dla tożsamości narodowej. W różnych okresach historycznych wizerunek Skłodowskiej-Curie podlegał reinterpretacji: w II Rzeczypospolitej eksponowano jego patriotyczno-emancypacyjny charakter, w PRL akcentowano związki uczzonej z ideą pracy naukowej wpisanej w socjalistyczny etos, natomiast w III RP podkreślano jej indywidualizm oraz globalny wymiar działalności badawczej. Wraz ze zmiennością historycznych narracji niezmiennie obecny pozostawał w dyskursie motyw dumy narodowej. Ramy teoretyczne artykułu oparto na koncepcjach pamięci zbiorowej Maurice'a Halbwachsa, *lieux de mémoire* Pierre'a Nory oraz teoriach pamięci kulturowej Jana i Aleidy Assmann, uzupełnionych o perspektywę komunikacji symbolicznej. Analiza ukazuje zarazem zmienność i ciągłość opowieści o Skłodowskiej-Curie, wskazując na utrwalone symbole takie jak: nazwa pierwiastka polonu czy obecność uczzonej w edukacji i przestrzeni publicznej, które podtrzymują jej znaczącą rolę w polskiej tożsamości narodowej.

Słowa kluczowe: Maria Skłodowska-Curie, polityka pamięci, pamięć zbiorowa, *lieux de mémoire*, tożsamość narodowa, patriotyzm, emancypacja kobiet, dziedzictwo naukowe, symbole narodowe, II Rzeczpospolita, Polska Rzeczpospolita Ludowa, III Rzeczpospolita

Fot. 1. Maria Skłodowska-Curie

Źródło: <https://www.europeana.eu/pl/exhibitions/pioneers/maria-skłodowska-curie>.

Wstęp

Maria Skłodowska-Curie, urodzona w Warszawie w 1867 roku, jest postacią o wyjątkowym znaczeniu zarówno w historii nauki, jak i w polskiej pamięci narodowej. Pochodząc z rodziny o silnych tradycjach patriotycznych, od najmłodszych lat rozwijała zainteresowania intelektualne, pomimo ograniczeń edukacyjnych narzuconych przez zabory. Już we wczesnym dzieciństwie dawała wyraz przywiązaniu do ojczyzny, uczest-

nicząc w symbolicznych protestach przeciwko władzom rosyjskim i uczęszczając na tajne kursy organizowane przez Uniwersytet Latający dla kobiet. Brak możliwości kontynuowania formalnej edukacji w Polsce skłonił ją do przeprowadzki do Paryża w 1891 roku, gdzie studiowała fizykę i chemię na Sorbonie. W Paryżu Maria Skłodowska-Curie współpracowała z Piotrem Curie, który wkrótce został jej mężem. W 1903 roku wspólnie z nim oraz Henrim Becquerelem otrzymała Nagrodę Nobla w dziedzinie fizyki za badania nad zjawiskiem promieniotwórczości. W 1911 roku została ponownie uhonorowana, tym razem Nagrodą Nobla w dziedzinie chemii, za odkrycie dwóch nowych pierwiastków polonu i radu oraz za badania nad ich właściwościami chemicznymi (Skłodowska-Curie, 1959; Leszczyńska-Wichmanowska, 2023, s. 13–39).

Choć jej osiągnięcia naukowe i wkład w ratowanie życia żołnierzy podczas I wojny światowej, poprzez organizację ruchomych stacji rentgenowskich i szkolenie personelu medycznego, zapewniły jej międzynarodowy autorytet, Skłodowska-Curie nie pozostawała obojętna wobec losów ojczyzny. Dorastając w atmosferze patriotycznych wartości, całe życie nosiła w sobie pragnienie wolnej Polski. Dlatego w czasie wojny i po jej zakończeniu angażowała się w działalność polityczną, którą prowadziła w sposób dyskretny, lecz konsekwentny. Zabrała publicznie głos m.in. w odpowiedzi na manifest cara Mikołaja II, apelując na łamach „Le Temps” o wsparcie Francji i mocarstw alianckich dla sprawy wolności i niepodległości Polski. Brała udział w pracach Komitetu Wolnej Polski, współdziałała z Henrykiem Sienkiewiczem i Ignacym Janem Paderewskim przy zbiórkach na rzecz ofiar wojny, a także interweniowała politycznie, sprzeciwiając się tworzeniu armii polskiej we Francji w obawie przed bratobójczymi walkami. Po 1918 roku wspierała Józefa Piłsudskiego i ułatwiała mu kontakty w Paryżu, angażowała się również w prace Ligi Narodów. Jako członkini Komisji Współpracy Intelktualnej zabiegała o stypendia i aparaturę badawczą dla Polski, traktując rozwój nauki i kultury jako fundament suwerenności państwa (Czajkowska, *Działalność...*). Właśnie ta wielowymiarowa działalność Skłodowskiej-Curie obejmująca zarówno sferę nauki, jak i zaangażowania narodowego, stała się podstawą kształtowania jej obrazu w ramach polityki pamięci, rozumianej jako świadome działanie instytucji i wspólnot społecznych mające na celu formowanie zbiorowej świadomości historycznej poprzez interpretację i selekcję przeszłości. W tym ujęciu biografia uczzonej jest nie tylko przedmiotem upamiętnienia, lecz również narzędziem budowania narracji patriotycznej, w której nauka zostaje przedstawiona jako forma służby narodowi. Polityka pamięci wokół postaci M. Skłodowskiej-Curie służyła i służy więc utrwalaniu wzorca tożsamości narodowej opartej na wartościach pracy, rozumu i odpowiedzialności społecznej, czyniąc z niej symbol harmonii między uniwersalnym wymiarem wiedzy a ideą służby ojczyźnie (Nijkowski, 2008). W ramach tej polityki pamięci Maria Skłodowska-Curie funkcjonuje zarówno jako symbol geniuszu naukowego o międzynarodowym znaczeniu, jak i postać patriotyczna ukształtowana przez doświadczenia z dzieciństwa pod zaborami i determinację w dążeniu do wiedzy pomimo barier społecznych i edukacyjnych. Upamiętnianie jej życia i osiągnięć poprzez instytucje naukowe, nagrody, narracje edukacyjne i medialne łączy polskie dziedzictwo naukowe z procesem budowania tożsamości narodowej i promowania roli kobiet w nauce.

Celem artykułu jest ukazanie, jak postać Marii Skłodowskiej-Curie została wpisana w narrację polskiej polityki pamięci. Szczególna uwaga poświęcona zostaje temu, w jaki

sposób jej biografia i osiągnięcia naukowe były wykorzystywane w budowaniu tożsamości narodowej oraz w kształtowaniu narracji patriotycznych w okresie międzywojennym, a także w kolejnych dekadach XX i XXI wieku. Pamięć o Skłodowskiej-Curie pełni nie tylko funkcję edukacyjną, lecz również symboliczną, kształtuje postrzeganie narodowego dziedzictwa naukowego i roli kobiet w historii Polski.

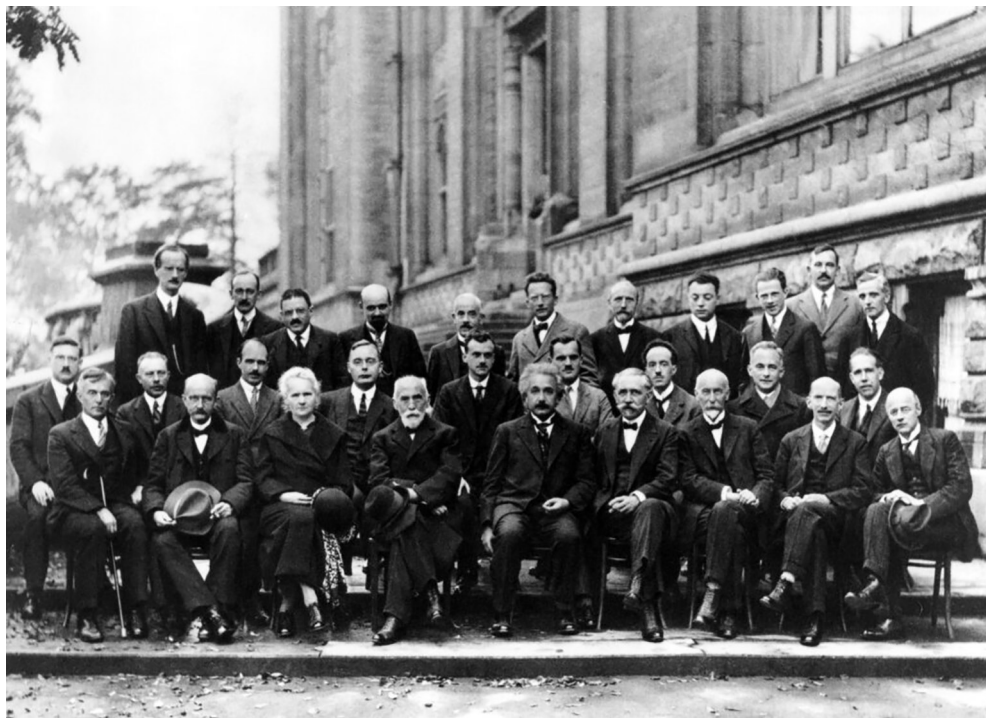
Teza artykułu zakłada, że Maria Skłodowska-Curie stanowi jedną z najbardziej uniwersalnych postaci polskiej polityki pamięci, a sposób jej upamiętniania i interpretacji był każdorazowo dostosowywany do aktualnych potrzeb politycznych i ideologicznych państwa. Hipoteza pierwsza przyjmuje, że narracje o Skłodowskiej-Curie były zróżnicowane w zależności od epoki, w II RP dominował wątek narodowej dumy i emancypacji, w PRL akcentowano wartość pracy naukowej zgodnej z ideałami socjalistycznymi, a w III RP podkreśla się jej rolę jako ikony sukcesu jednostki i ambasadorki polskości na arenie międzynarodowej. Hipoteza druga zakłada, że niezależnie od okresu historycznego, w polityce pamięci konsekwentnie stosowano określone mechanizmy i symbole, takie jak nazwanie pierwiastka polonem, obecność Skłodowskiej-Curie w edukacji i ikonografii, czy upamiętnienia w przestrzeni publicznej, które utrwały jej związek z polską tożsamością narodową, choć ich interpretacja podlegała zmianom. W związku z tym sformułowane zostały trzy zasadnicze pytania badawcze. Po pierwsze, jak zmieniały się narracje o Marii Skłodowskiej-Curie w polskiej polityce pamięci w II RP, PRL i III RP. Po drugie, jakie czynniki polityczne, społeczne i ideologiczne wpływały na te zmiany. Po trzecie, jakie mechanizmy i symbole były wykorzystywane w celu podkreślenia jej związku z polską tożsamością narodową.

Ramy teoretyczne artykułu opierają się na teorii pamięci zbiorowej Maurice'a Halbwachsa, koncepcji *lieux de mémoire* Pierre'a Nory oraz badaniach Jana i Aleidy Assmann, które umożliwiają analizę postaci Skłodowskiej-Curie jako społecznie i symbolicznie konstruowanego elementu pamięci kulturowej. M. Halbwachs postrzega pamięć jako zjawisko społeczne kształtowane przez wspólnoty i instytucje, gdzie upamiętnienie Skłodowskiej odzwierciedla wartości przypisywane jej przez różne epoki i systemy polityczne (Halbwachs, 2008). P. Nora definiuje ją jako miejsce pamięci, obecne w pomnikach, nazwach i narracjach edukacyjnych, podtrzymujących tożsamość narodową (Nora, 2001). A. i J. Assmannowie rozróżniają pamięć komunikacyjną (Assmann J., 2020; Assmann A., 2013). Teorie komunikacji symbolicznej dodatkowo objaśniają, jak symbole, takie jak nazwanie pierwiastka polonem czy upamiętnienia w przestrzeni publicznej, wzmacniają narodową tożsamość i łączą postać Skłodowskiej z polskim dziedzictwem (Szpociński, 2011).

Maria Skłodowska-Curie w polskiej polityce pamięci w II Rzeczypospolitej

Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości w 1918 roku Maria Skłodowska-Curie stała się ważnym symbolem dumy narodowej i potencjału intelektualnego państwa. Jej dwukrotne otrzymanie Nagrody Nobla w dziedzinie fizyki i chemii podkreślało zarówno jej indywidualną wyjątkowość, jak i rolę Polski na międzynarodowej arenie nauki i kultury (Badowski, 2004, s. 112–120). Już w drugiej dekadzie XX wieku Noblistka należała do grona czołowych naukowców świata, pioniersko badając promieniotwórczość i jako

pierwsza zastosowała promieniowanie jonizujące w leczeniu raka. Była pierwszą kobietą piastującą stanowisko profesora na Sorbonie i przez wiele lat jedyną kobietą uczestniczącą w kongresach Solvaya. W Polsce jej osiągnięcia były powszechnie honorowane: otrzymała doktoraty *honoris causa* Uniwersytetu Warszawskiego w 1909 roku, Uniwersytetu Lwowskiego i Politechniki Lwowskiej w 1912 roku, Uniwersytetu Poznańskiego w 1922 roku, Uniwersytetu Jagiellońskiego w 1924 roku i Politechniki Warszawskiej w 1926 roku. Była również członkinią Akademii Umiejętności od 1909 roku, honorowym dyrektorem Towarzystwa Naukowego Warszawskiego od 1913 roku i honorowym obywatelem Warszawy od 1924 roku (Curie, 2024; Pospieszny, 2023; Lemire, 2011; Piertuszeński, 2021).

Fot. 2. Czwarty Kongres Solvaya, 1924, Domena publiczna

Źródło: <http://piekniejszastronanauki.pl/belgia-bruksela-1913-1921-1924-1927-1930-i-1933/>.

Już w 1904 roku ukazała się po polsku jej rozprawa doktorska *Studium nad ciałami promieniotwórczymi*, a kontynuacją tej więzi z polską nauką był artykuł *Aktualny stan chemii polonu*, opublikowany w „Rocznikach Chemii” w 1926 roku. W jej laboratorium w Paryżu pracowali polscy badacze, m.in. Jan Danysz i Ludwik Wertenstein, co umożliwiała transfer wiedzy do Polski. Na bazie tej współpracy w 1913 roku powstała Pracownia Radiologiczna Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, której kierownictwo powierzono Skłodowskiej-Curie. Pomimo niemożności stałego pobytu w kraju, instytucja otrzymała jej pełne wsparcie i patronat naukowy (Rafalska-Łasocha, 2015; Wacławek W., Wacławek M., s. 109–117).

W okresie międzywojennym jednym z najważniejszych przejawów upamiętnienia Marii Skłodowskiej-Curie w Polsce była inicjatywa utworzenia Instytutu Radowego w Warszawie. Placówka ta miała stanowić narodowy pomnik jej dorobku naukowego oraz wkładu w rozwój medycyny, zwłaszcza w dziedzinie onkologii i terapii chorób nowotworowych. W ramach przygotowań do realizacji przedsięwzięcia Polski Komitet do Zwalczania Raka, który powstał w 1906 roku, wystąpił za pośrednictwem prasy z apelem do społeczeństwa o wsparcie finansowe dla inicjatywy „Dar Narodowy dla Marii Skłodowskiej-Curie”. W marcu 1924 roku powołano Komitet Daru Narodowego Marii Skłodowskiej-Curie, którego zadaniem było stworzenie Instytutu Radowego w stolicy. Na jego czele stanęli najwyżsi przedstawiciele władz państwowych Prezydent RP Stanisław Wojciechowski oraz Marszałek Sejmu Wojciech Trąpczyński. Projekt szybko zyskał ogólnokrajowy charakter, mobilizując zarówno środowiska naukowe, jak i szeroką opinię publiczną. Istotną rolę w jego realizacji odegrało rodzeństwo uczonej Józef Skłodowski i Bronisława Dłuska lekarze, którzy aktywnie wspierali prace organizacyjne i medyczne związane z powstawaniem instytutu. Kulminacyjnym momentem inicjatywy była uroczystość wmurowania kamienia węgielnego w czerwcu 1925 roku, w której uczestniczyła sama Maria Skłodowska-Curie. Budowa finansowana ze środków rządowych, składek społecznych oraz darowizn rzeczowych, rozpoczęła się w 1926 roku na terenie przekazanym przez Uniwersytet Warszawski. Dzięki szeroko zakrojonej mobilizacji społecznej i wsparciu oficjalnemu, trwały hołd narodowy dla Marii Skłodowskiej-Curie został upamiętniony poprzez konkretną inwestycję naukową i medyczną, stanowiącą zarówno wyraz czci, jak i praktyczną odpowiedź na potrzeby kraju (Pospieszny, Wajs-Baryła, 2024; Cichocki).

Fot. 3. Maria Skłodowska-Curie (na krześle) podczas uroczystości wmurowania aktu erekcyjnego pod budowę Instytutu Radowego w Warszawie, NAC/Domena publiczna

Źródło: <https://polskieradio24.pl/artykul/2742216,warszawski-instytut-radowy-promienny-pomysl-marii-skłodowskiej-curie>.

Prasa międzywojenna szeroko relacjonowała uroczystość wmurowania kamienia węgielnego, podkreślając zarówno rangę naukową przedsięwzięcia, jak i osobowość Skłodowskiej-Curie. W artykułach akcentowano, że Instytut miał pełnić podwójną funkcję: prowadzić badania nad promieniotwórczością oraz kształcić młodych naukowców, propagując nowoczesną wiedzę w Polsce. Wizerunek uczoney w mediach przedstawiano jako symbol połączenia geniuszu naukowego z patriotyzmem, a jej obecność na uroczystości interpretowano jako wyraz ambasadorskiej roli w promowaniu polskiej nauki na arenie międzynarodowej. Instytut Radowy był przedstawiany nie tylko jako centrum naukowe, lecz także jako instytucja wzmacniająca prestiż państwa i edukacyjną misję Polski, a media budowały narrację o państwie nowoczesnym i ambitnym, aktywnie uczestniczącym w światowym obiegu naukowym¹.

Znaczenie Skłodowskiej-Curie dla polskiej nauki zostało formalnie potwierdzone w 1926 roku, kiedy nadano jej tytuł Honorowego Dyrektora Pracowni Radiologicznej, a następnie w 1932 roku – mianowaniem Honorowego Dyrektora Instytutu Radowego w Warszawie. Instytucje te realizowały zarówno zadania badawcze, jak i terapeutyczne, jednocześnie symbolizując trwałość dorobku badaczki oraz powiązań między polskim a międzynarodowym środowiskiem naukowym (Rafalska-Łasocha, 2015; Waclawek W., Waclawek M., s. 109–117).

Skłodowska-Curie w II Rzeczypospolitej stała się również symbolem emancypacji kobiet i modernizacji społeczeństwa, a jej przykład został włączony do państwowej polityki pamięci. W prasie kobiecej, zwłaszcza w tygodniku „Bluszczy”, pojawiały się artykuły przedstawiające ją jako „*Chlubę współczesnej wiedzy... dumę ludzkości i Polski... Geniuszem swym i pracą odpowiedziała na wszystkie zarzuty i wszystkie wątpliwości, czy kobieta może być twórczynią na polu nauki, czy umysł jej równy jest męskiemu*”. Przedstawiano ją jako wzór dla studentek i uczennic, co wpisywało się w narrację o równouprawnieniu i nowoczesności państwa (Jastrzębska, 1927). Z kolei Polon, pierwiastek odkryty i nazwany na cześć Polski, stał się silnym symbolem dumy narodowej i patriotyzmu. Jego nazwa, wybrana w okresie zaborów, była interpretowana jako cichy akt lojalności wobec ojczyzny. Znaczenie tego pierwiastka było często podkreślane w ówczesnej prasie, gdzie przedstawiano go jako symbol odporności i nadziei na niepodległość Polski (Gliński, *Polon...*).

W latach 30. XX wieku zainteresowanie Marią Skłodowską-Curie w Polsce stopniowo rosło, a informacje o jej życiu, dokonaniach naukowych i osobowości docierały do coraz szerszych kręgów społeczeństwa. Jej biografia i osiągnięcia były szeroko omawiane zarówno w prasie popularyzującej naukę, jak i w mediach opiniotwórczych, które przedstawiały ją jako wzór połączenia naukowej doskonałości z patriotyzmem. W wielu artykułach Skłodowska-Curie ukazywana była jako bohaterka narodowa, a jej odkrycia radu i polonu oraz pionierskie badania nad promieniotwórczością podkreśla-

¹ Za Baś M., Grzęda A., Szymańska D., „Bluszczy” (1924 r. nr 48, 1929 r. nr 41), „Polska Zbrojna” (1929 r. nr 313), „Tygodnik Ilustrowany” (1925 r. nr 2 i 22), „Zdrowie” (1925 r. nr 6), „Posiew” (1925 r. nr 25), „Świat” (1925 nr 20 i 25), „Naprzód” (1928 r. nr 47), „Zorza” (1925 nr 31), „Żołnierz polski” (1928 r. nr 42) oraz w dziennikach, np.: „Rzeczpospolita” (1929 r. nr 102), „Gazeta Polska” (1929 r. nr 35), „Kurier Warszawski” (1925 r. nr 157 i nr 159 wyd. wiecz., 1926 nr 160 wyd. wiecz., nr 300 Niedz. Dod., 1926 nr 292 dod. por., 1927 nr 266 wyd. por., 1929 r. nr 331 wyd. wiecz.), „Epoka” (1927 r. nr 321), „Ilustrowany Kurier Codzienny” (1925 nr 153 i 154).

BLUSZCZ

Spółecano-Literacki' Młustrowany Tygodnik Kobiecy

ROK LX

WARSZAWA, DNIA 3 GRUDNIA 1927 ROKU

NR 49

TREŚĆ NUMERU: W prometejskiej służbie — *Natalia Jasiełska*. Odpowiedzialność społeczna — *J. Y.* Głos bezimiennej niedoli — *M. H. Szczęsna*. Wiersz: „Pani Walereja” — *Zofia Mizerska*. Wspomnienia z roku 1831 na Litwie — *Gabriele z Güntherów Puzyna*. Profesor (c. d.) — *Max W.* Kąciska (powieść) c. d. — *W. Młodska*. Zapoznane skarby — *L. J.* Kobieta w świecie i w domu — *N. J. i H. S.* Z życia muryznanego — *P. L.* Z teatrów — *S. P. O.* Komunikaty. Nowoczesna bituteria — *Helen Wolska*. Ogródki działkowe — *W. D.* Podarunki świąteczne — *Pani Elżbieta*. O najkonieczniejszej z oszczędności — oszczędności czasu — *J. S.* Przechowywanie zapasów w piwnicach — *Stan. Schelsfeld*. Przepisy gospodarskie — *Pani Elżbieta*. Korespondencja. Dodatek „Mody i roboty”. Dłusze suknie — *Woll*. Haft turecki. Dodatek powieściowy: „Polawiacz dusz” — *Douglas Golding* — autoryzowany przekład *Holmy Gromadkiej*. Arkusz wzorów.

W PROMETEJSKIEJ SŁUŻBIE

W 60 rocznicę urodzin Marii Skłodowskiej-Curie

Kim Ona jest. — Wszyscy wiemy: Chlubą współczesnej wiedzy, najwyższym wykwiem humanitarnych ideałów naszej epoki, dumą ludzkości i Polski. O tem wie dziś każdy człowiek, i każdy polak powtarza ze czcią Jej imię. Genjuszem swym i pracą odpowiedziała na wszystkie zarzuty i wszystkie wątpliwości, czy kobieta może być twórczynią na polu nauki, czy umysł jej równy jest męskiemu. To wiemy o Niej wszyscy. A jednak, choć to tak wiele — jeszcze to nie wszystko.

Bo gdy zastanowimy się nad całokształtem życia i prac Marii Skłodowskiej-Curie, gdy poznamy szczegóły tego życia, cechy Jej charakteru i twórczości naukowej, historję Jej wielkiego wynalazku, — postać uczzonej wyrasta do wielkości legendy, nabiera cech nadludzkich.

*Moja najgłębsza cześć i miłość
Zygmunta Skłodowskiego-Curie.
Maria Skłodowska-Curie*

Słusznie w swem przemówieniu w Sorbonie na uroczystości 25 lecia odkrycia radu porównał prof. Perrin wynalazek Marii Curie do legendarnego cudu zdobycia ognia przez człowieka; słusznie przepowiedział, że kiedyś przyszłe pokolenia tak patrzeć będą na Nią, jak na nowego Prometeusza.

Tak, jak on, pracą i poświęceniem wydzierając z łona materji jej promieniotwórczą tajemnicę i tak samo z bezwzględem zaparciem się siebie oddaje ją ludzkości.

Tylko ten nowoczesny prometeizm jest bogatszy, stokroć więcej złożony i o ileż żmudniejszy od dawnej legendy!

Jako studentka uniwersytetu paryskiego pracuje Maria Skłodowska: po 14 godzin na dobę, zaznaczając jeszcze, że „wtedy dopiero czuje się dobrze”!

Fot. 4. Bluszcz, W prometejskiej służbie

Źródło: <https://www.dladziedzictwa.org/2021/07/04/maria-skłodowska-curie-1867-1934-najwybitniejsza-i-najslynniejsza-polka/>.

no jako powód do dumy narodowej. Szczególne nasilenie uwagi mediów przypadło na lata 1932–1934, co wiązało się z uroczystym otwarciem Instytutu Radowego 29 maja 1932 roku, który stał się symbolem nowoczesnej nauki i miejscem kształcenia młodych badaczy, oraz ze śmiercią uczoney 4 lipca 1934 roku, która wywołała falę wspomnień i nekrologów w całym państwie².

Po śmierci uczoney w 1934 roku w Polsce odbywały się liczne uroczystości żałobne, a Uniwersytet Warszawski i Politechnika Warszawska organizowały specjalne sesje naukowe poświęcone jej pamięci. W 1935 roku, 5 września, odsłonięto w Warszawie pomnik uczoney dłuta Ludwika Kraskowskiej-Nitschowej w parku przed Instytutem Radowym przy ul. Wawelskiej 15 (Gwiazdowska, Bulski, Sobieszczak-Marciniak), a trzy lata później, w 1938 roku, na budynku Instytutu odsłonięto tablicę pamiątkową. W ten sposób emancypacyjny i modernizacyjny wymiar jej biografii oraz symboliczne gesty i instytucje z nią związane zostały wplecione w szerszą strategię budowania prestiżu i tożsamości II Rzeczypospolitej.

Maria Skłodowska-Curie w upamiętnieniach okresu PRL

W okresie Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (1944–1989) Maria Skłodowska-Curie była promowana przez państwo jako symbol narodowego sukcesu naukowego oraz wzór kobiety-naukowca, którego wizerunek był starannie selektywnie kształtowany w ramach polityki pamięci. Jej polskie pochodzenie, osiągnięcia naukowe oraz wkład w rozwój chemii i fizyki jądrowej były eksponowane w kontekście uniwersalnych wartości pracy, nauki i poświęcenia, natomiast wątki patriotyczne i osobiste pozostawały na marginesie, zgodnie z ideologiczną linią reżimu, który wykorzystywał narodowe ikony do legitymizacji władzy i budowania wspólnej tożsamości społecznej (Brynkus, 2013). Wizerunek Skłodowskiej-Curie funkcjonował w PRL zarówno w edukacji, przestrzeni publicznej, jak i w mediach, przy czym każda z tych płaszczyzn podlegała kontroli państwowej i służyła propagowaniu określonych treści ideologicznych.

Jednym z kluczowych sposobów kształtowania pamięci o Skłodowskiej-Curie były patronaty instytucji edukacyjnych i kulturalnych. Liczne szkoły, przedszkola, uniwersytety, instytuty naukowe i placówki kulturalne przyjmowały jej imię jako symbol osiągnięć naukowych, wytrwałości i zaangażowania w rozwój wiedzy. Najbardziej znanym przykładem jest Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, który otrzymał swo-

² Za Baś M., Grzęda A., Szymańska D., m.in. w „Bluszcz” (1931 nr 32; 1934 nr 28 i 49; 1935 nr 36/37; 1937 nr 47; 1938 nr 48 i 49), „Wiadomości literackie” (1934 nr 32; 1937 nr 15, 17 i 26; 1938 nr 21, 37, 38, 39 i 40) oraz w „Tygodnik Ilustrowany” (1932 nr 23 i 46; 1934 nr 28; 1937 nr 28), „Kosmos” (1930, ser. B, z. 1), „Ilustrowany Magazyn Tygodniowy – Świat” (1932 nr 2 i 23; 1934 nr 27 i 28), „Miesięcznik Heraldyczny” (1931 nr 4; 1936 nr 4 i 5/60), „Polska Zbrojna” (1930 nr 287; 1932 nr 146 i 308; 1935 nr 245), „Tęcza” (1934 nr 8), „Technik” (1932 nr 6), „Hejnał” (1934 nr 8), „Medycyna” (1935 nr 9), „Nowiny Społeczno-Lekarskie” (1934 nr 13/14), „Żołnierz Polski” (1932 nr 24; 1934 nr 20; 1935 nr 22), „Kobieta Współczesna” (1933 nr 10), „Kobieta w świetle i w domu” (1934 nr 14) czy „Warszawskie Czasopismo Lekarskie” (1934 nr 425–426). „Ilustrowany Kurier Codzienny” (1932 nr 150; 1934 nr 185, 186, 187 i 188) „Gazeta Polska” (1932 nr 91 i 247; 1934 nr 184–187 i 194; 1935 nr 162) w „Kurierze Warszawskim”, a od numeru 6 z 1938 roku drukowano fragmenty powieści biograficznej *Maria Curie* autorstwa Ewy Curie.

ją nazwę już w chwili powstania w 1944 roku (*Historia – UMCS*). Patronat podkreślał znaczenie edukacji i badań naukowych, a jednocześnie funkcjonował jako narzędzie wychowawcze, kształtujące postawy młodzieży i promujące wzorce kobiecego sukcesu naukowego w kontekście społeczno-politycznym PRL.

Istotnym elementem utrwalania wizerunku Skłodowskiej-Curie były także pomniki i przestrzeń publiczna. W 1964 roku w Lublinie odsłonięto pomnik małżonków Curie, znajdujący się w kompleksie Samodzielnego Publicznego Szpitala Klinicznego nr 4, przedstawiający postacie małżonków Curie, siedzącą na ławce Marię i stojącego obok Piotra, co ukazywało ich wspólne osiągnięcia naukowe i wkład w rozwój medycyny (Ożóg, *Pomniki lubelskie – pomnik małżonków Curie*). W tym samym roku, na terenie Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, odsłonięto pomnik Marii Skłodowskiej-Curie autorstwa Mariana Koniecznego, będący ważnym symbolem edukacji i nauki (Ożóg, *Pomniki lubelskie – pomnik Marii Curie-Skłodowskiej*). Pomniki te służyły propagowaniu idei pracy naukowej i edukacji, jednocześnie marginalizując wątki patriotyczne i osobiste, co było charakterystyczne dla selektywnej polityki pamięci w PRL. W przestrzeni miejskiej jej wizerunek funkcjonował jako element codziennej edukacji wizualnej, kształtującej wyobrażenie młodzieży o tym, jak powinna wyglądać postawa naukowca i patrioty zgodnie z wytycznymi państwa.

Dopełnieniem tego obrazu z okresu PRL-u były muzea i instytucje muzealne poświęcone osobie noblistki stanowiły również ważny element kształtowania pamięci o Marii Skłodowskiej-Curie. W 1967 roku w Warszawie przy ulicy Freta, gdzie urodziła się Maria Skłodowska-Curie powstało muzeum jej dedykowane gromadzące pamiątki, dokumenty i eksponaty związane z jej pracą naukową i życiem osobistym. Muzeum pełniło zarówno funkcje edukacyjne, jak i promocyjne, organizowało wystawy i lekcje muzealne, kształtujące postawy społeczne i wzmacniające symbolikę sukcesu naukowego kobiet. Jednocześnie liczne wystawy lokalne i filie muzealne,

Fot. 5. Pomnik Marii Skłodowskiej Curie przed Wydziałami UMCS

Źródło: <https://ew-a.flog.pl/wpis/533108/pomnik-marii-skłodowskiej-curie-na-placu-przed-wydziałami-umcs>.

Fot. 6. Pomnik małżonków Curie w Lublinie

Źródło: <https://www.lublin112.pl/mniej-znana-lubelska-rzeźba-i-jej-nietypowa-historia-czy-wiesz-gdzie-zlokalizowany-jest-pomnik-malzonkow-curie/>.

działające często przy placówkach edukacyjnych i naukowych, zwłaszcza w regionach, integrowały lokalne społeczności z dziedzictwem naukowym Skłodowskiej-Curie, podkreślając jej rolę w polskiej tradycji i tożsamości (*Muzeum Marii Skłodowskiej-Curie*).

Jednym z najbardziej widocznych sposobów upamiętniania uczzonej były monety i banknoty. W 1967 roku Narodowy Bank Polski wyemitował monetę o nominale 10 zł z wizerunkiem Skłodowskiej-Curie, upamiętniającą setną rocznicę jej urodzin, a w 1989 roku jej portret pojawił się ponownie na banknocie 20 000 zł. Obie emisje podkreślały jej osiągnięcia naukowe i promowały narodową dumę, pełniąc funkcje edukacyjne i propagandowe, przedstawiając uczoną jako wybitną naukowczynię oddaną pracy i społeczeństwu, pomijając przy tym jej patriotyzm i silne związki z Polską (*Od wymiany do wymiany...*).

W okresie PRL-u znaczki pocztowe stanowiły również ważną formę upamiętnienia Marii Skłodowskiej-Curie. Pierwszy znaczek z jej wizerunkiem ukazał się 1 marca 1947 roku w serii „Kultura Polska” i został wydany w ogromnym nakładzie ponad 8 milionów egzemplarzy, co świadczy o powszechnym i masowym charakterze tego upamiętnienia. Kolejne emisje obejmowały znaczek z okazji I Kongresu Nauki Polskiej w 1951 roku a także trzyznaczkową serię z 1967 roku, poświęconą setnej rocznicy urodzin artystki, przedstawiającą jej portret, dyplom Nobla i pomnik w Warszawie. W 1969 roku wydano znaczek z pomnikiem Marii Skłodowskiej-Curie w Uniwersytecie Lubelskim, w ramach obchodów 25-lecia PRL, łącząc jej postać z narodowym postępem naukowym i ideałami patriotycznymi (*MSC na znaczkach pocztowych...*). Te formy codziennie obecne w życiu społecznym i łatwo dostępne dla szerokich mas nie tylko przypominały o jej wybitnych osiągnięciach, ale również pełniły funkcję propagandową.

W polityce pamięci PRL ważną rolę odgrywał także Państwowy Instytut Onkologiczny im. Marii Skłodowskiej-Curie w Warszawie, kontynuujący tradycje przedwojennego Instytutu Radowego. Przedstawiany jako symbol narodowego sukcesu naukowego i medycznego, wpisywał się w oficjalną narrację podkreślającą ciągłość wielkiego dziedzictwa Marii Skłodowskiej-Curie. Instytut propagował idee pracy naukowej, postępu i zaangażowania społecznego, zgodnie z ideologiczną linią państwa, które akcentowało znaczenie nauki jako wartości nadrzędnej wobec patriotyzmu czy interesów jednostki. W ten sposób placówka ta funkcjonowała nie tylko jako ośrodek medyczny i badawczy, lecz także jako narzędzie kształtowania pamięci zbiorowej i legitymizacji władzy w ramach PRL-owskiej polityki pamięci.

W polityce pamięci PRL ważną rolę odgrywał Państwowy Instytut Onkologiczny im. Marii Skłodowskiej-Curie w Warszawie, kontynuujący tradycje przedwojennego Instytutu Radowego. Przedstawiany jako symbol narodowego sukcesu naukowego, wpisywał się w narrację podkreślającą ciągłość dziedzictwa swojej patronki. Placówka uosabiała nowoczesność, społeczny pożytek i wartość nauki, zgodnie z ideologicznym przekazem państwa, które stawiało rozwój wiedzy ponad indywidualne ambicje. W ten sposób Instytut pełnił funkcję nie tylko medyczno-badawczą, lecz także narzędzie kształtowania pamięci zbiorowej i legitymizacji władzy (Towpik).

W szkolnych podręcznikach historii z okresu PRL Maria Skłodowska-Curie była konsekwentnie przedstawiana jako modelowy przykład kobiety-naukowca, który realizował ideały wytrwałości, pracowitości oraz bezwarunkowego poświęcenia dla nauki. W przekazie edukacyjnym szczególny nacisk położony został na jej przełomowe od-

krycia – radu i polonu – oraz na fakt dwukrotnego uhonorowania Nagrodami Nobla. Elementy biograficzne dotyczące jej życia patriotycznego, osobistego czy społecznego zostały w znacznej mierze pominięte albo stonowane, co odpowiadało ówczesnej polityce ideologicznej oraz celom propagandowym PRL. Narracja biograficzna konstruowana była wokół obrazu Skłodowskiej-Curie jako wzoru kobiety nowoczesnej, wykształconej i ambitnej oraz autorytetu naukowego, jednocześnie wpisując tę postać w ramy realizacji socjalistycznych wartości pracy naukowej na rzecz społeczeństwa. Ilustracje i fotografie wykorzystywane w podręcznikach historycznych oraz materiałach edukacyjnych wzmacniały ten wizerunek, ukazując ją w laboratorium, przy pracy badawczej oraz w roli naukowca-zwycięzcy. Analizy prowadzone na podstawie treści podręczników z okresu PRL ukazują, że ten selektywny sposób prezentacji Marii Skłodowskiej-Curie spójnie wpisywał się w praktyki edukacyjne mające na celu kształtowanie postaw zgodnych z ideologicznym dyskursem państwowym (Brynkus, 2013).

Dziedzictwo Marii Skłodowskiej-Curie w upamiętnieniach III RP

Upamiętnienia Marii Skłodowskiej-Curie po 1989 roku odgrywają istotną rolę w kształtowaniu tożsamości narodowej w III RP. Koncentrują się nie tylko na jej wybitnych osiągnięciach naukowych, lecz także na podkreślaniu polskich korzeni uczzonej i jej znaczenia dla historii światowej nauki. W warunkach transformacji ustrojowej pamięć o Skłodowskiej-Curie stała się punktem odniesienia dla inicjatyw kulturalnych, edukacyjnych i symbolicznych, promujących wiedzę o jej dorobku oraz wartości, które reprezentowała. Jej postać łączy polską tożsamość narodową z uniwersalnym dziedzictwem naukowym, wpisując się w politykę pamięci III RP, w której tradycja spotyka się z nowoczesnością, a patriotyzm z uniwersalizmem. Szczególnie istotne jest podkreślanie roli kobiet w nauce i polskiego wkładu w światową kulturę, co nadaje upamiętnieniom wymiar edukacyjny, tożsamościowy i polityczny.

Rok 2011, ogłoszony przez Sejm RP Rokiem Marii Skłodowskiej-Curie, stał się okazją do realizacji przedsięwzięć integrujących społeczeństwo wokół idei nauki, patriotyzmu i dziedzictwa narodowego (Uchwała Sejmu...). Oficjalne państwowe obchody Roku Marii Skłodowskiej-Curie w 2011 roku rozpoczęły się 29 stycznia ceremonią inauguracji na Sorbonie w Paryżu. W polsko-francuskiej ceremonii udział wzięli małżonka prezydenta RP Anna Komorowska oraz minister kultury Francji Frederic Mitterrand. Podkreśliło to międzynarodowy wymiar upamiętnienia uczzonej i jej wkładu w światową naukę. Centralnym wydarzeniem wieńczącym obchody była ceremonia na Zamku Królewskim w Warszawie, która odbyła się 25 listopada 2011 roku (*Obchody Roku Marii Skłodowskiej-Curie*; Łucyk). Podczas obchodów państwowych zorganizowano bogaty program promujący osiągnięcia naukowe i kulturalne Marii Skłodowskiej-Curie. Obejmował on konferencje naukowe (*Dwukrotna noblistka*), wystawy (*Maria Skłodowska-Curie 2011* – *wędrująca wystawa*), pokazy filmowe („Śladami Marii Skłodowskiej-Curie, „Maria”, „Maria Skłodowska-Curie”), prezentacje oraz wydarzenia popularnonaukowe i edukacyjne skierowane do różnych grup wiekowych. (*Maria Skłodowska-Curie twarzą Nocy Muzeów*). Jednocześnie na fasadzie Muzeum Marii Skłodowskiej-Curie zaprezentowano pokazy świetlne z animacjami komputerowymi nawiązującymi do laboratorium

Fot. 7. Gra planszowa. Śladami Marii Skłodowskiej-Curie

Źródło: https://www.rebel.pl/gry-planszowe/sladamii-marii-sklodowskiej-curie-2025263.html?srsltid=AfmBOoq4o4Y-rRsF2FR--RHLjjP0rTBq8CCdapB_OrfP0JPCHYLJ-pu82.

Marii Skłodowskiej-Curie, łącząc naukę ze sztuką nowoczesną (ibidem). Ważnym elementem działań popularyzatorskich stała się także rodzinna strategiczna gra planszowa „Śladami Marii Skłodowskiej-Curie” firmy Rebel edukująca uczestników o życiu

i badaniach naukowca poprzez rozgrywkę (*Śladami Marii Skłodowskiej-Curie gra planszowa*). Uzupełnieniem obchodów były także koncerty oraz przedstawienia teatralne inspirowane biografią i osiągnięciami M. Skłodowskiej-Curie.

W 2014 roku odsłonięto nowy pomnik Marii Skłodowskiej-Curie, brązową rzeźbę zaprojektowaną przez Bronisława Krzysztofa. Pomnik znajduje się w Warszawie, przy ulicy Kościelnej. Realizacja pomnika została sfinansowana przez władze państwowe oraz instytucje kultury i nauki, jako wyraz upamiętnienia Marii Skłodowskiej-Curie i jej wkładu w rozwój nauki. Uroczystość odsłonięcia miała charakter symboliczny, w wydarzeniu uczestniczyli m.in. prezydenci Polski i Francji, Bronisław Komorowski i Francois Hollande co nadało przedsięwzięciu wymiar międzynarodowy. Pomnik nie tylko oddaje hołd geniuszowi uczonej, ale także stanowi współczesną narrację o polskim dziedzictwie naukowym, wpisując się w szerszy kontekst kulturowy i historyczny transformacji ustrojowej w Polsce. (*W Warszawie odsłonięto pomnik...*).

Warto zauważyć, że pamięć o Skłodowskiej-Curie umacniana jest również poprzez inne formy symboliczne. Do nich należy m.in. drzewo posadzone przez uczoną w 1932 roku w ogrodzie Instytutu Radowego, które w 2012 roku uznano za pomnik przyrody. Decyzja ta nadała mu rangę elementu dziedzictwa zarówno przyrodniczego, jak i historycznego, co wpisuje się w szersze tendencje łączenia pamięci naukowej z ochroną materialnych świadectw przeszłości.

Kolejnym przykładem rozwijania tej tradycji było wydarzenie zorganizowane w ramach udziału Polskiej Akademii Nauk w Expo w Osace w 2025 roku. Z okazji Dnia Marii Skłodowskiej-Curie oraz Kobiet w Nauce przygotowano program łączący działalność badawczą, popularyzację nauki i refleksję nad rolą kobiet w badaniach naukowych. Prezentowane wówczas eksponaty m.in. polskie wydanie rozprawy doktorskiej uczonej czy kieliszek ze szkła uranowego – stanowiły materialne świadectwa jej życia i pracy, jednocześnie podkreślając symboliczną wymowę postaci Skłodowskiej-Curie w kontekście współczesnych narracji naukowych i kulturowych (*Polska Akademia Nauk na EXPO...*). Maria Skłodowska-Curie cieszy się ogromną popularnością w Japonii, gdzie jej biografia jest obowiązkową lekturą szkolną (Węglowski). Jest bohaterką komiksów i mang dla dorosłych i dla dzieci.

Na jej cześć powstają w Japonii pomniki, a w kurorcie Misasa, słynącym z gorących źródeł bogatych w rad, organizowany jest festiwal Marii Curie (*Maria Salomea Skłodowska-Curie*). Od 15 czerwca do 5 lipca 2025 roku w Osace można było oglądać multidyscyplinarną wystawę-instalację autorstwa znanej japońskiej artystki Yuriko Sasaoki, poświęconą noblistce. Projekt ten reinterpretował tradycyjny, monumentalny wizerunek „Madame Curie” w kulturze japońskiej, prezentując ją jako postać wielowymiarową – migrantkę, działaczkę społeczną, matkę i postępową badaczkę. To dzieło artystyczne przywróciło jej indywidualność i sprawczość, ukazując ją jako osobę świadomie przekraczającą granice naukowe, polityczne, społeczne i kulturowe (*Polska na Wystawie Światowej Expo...*).

Fot. 8. Polska Akademia Nauk na EXPO 2025 w Osace: hołd dla Marii Skłodowskiej-Curie i kobiet w nauce

Źródło: <https://pan.pl/polska-akademia-nauk-na-expo-2025-w-osace-hold-dla-marii-sklodowskiej-curie-i-kobiet-w-nauce/>.

Popularność Marii Skłodowskiej-Curie oraz współczesne reinterpretacje jej postaci wskazują, że funkcjonuje nie tylko jako symbol nauki, lecz także jako element żywej pamięci kulturowej. Potwierdzają to m.in. wyróżnienia: w 2009 roku brytyjski magazyn „New Scientist” uznał ją za „kobietę, która wywarła największy wpływ na naukę”, a w 2018 roku czytelnicy „BBC History Magazine” wybrali ją „najbardziej wpływową kobietą w historii”. Wymownym dowodem trwałego uznania jest również fakt, iż w 1995 roku jako pierwsza osoba nieurodzona we Francji oraz jednocześnie pierwsza kobieta została pochowana w paryskim Panteonie, narodowym mauzoleum najwybitniejszych Francuzów, co symbolicznie włącza ją do wspólnego dziedzictwa kultury europejskiej i światowej” („*Nauka była dla niej przygodą*”...).

Równie wymowne jest organizowanie konferencji poświęconych jej dorobkowi, takich jak wydarzenie w Bejrucie zrealizowane przy współpracy Ambasady RP, Ambasady Francji w Libanie i francuskiego Instytutu Curie, które podkreślają ponadnarodowy wymiar jej dziedzictwa (*Promocja Marii Skłodowskiej-Curie...*). W polskiej polityce pamięci stwarza to szansę na rozwijanie nowych form upamiętniania zarówno w sferze edukacji, jak i kultury wizualnej czy medialnej. Dobrym przykładem była plenerowa wystawa „Maria Skłodowska-Curie we Włoszech: trzy podróże, jedna pasja”, zorganizowana w Warszawie w 2025 roku, która przypominała związki uczonej z Włochami i pokazywała wielowymiarowość jej życia i działalności naukowej (*Wystawa „Maria Skłodowska-Curie we Włoszech...”*). Tego typu inicjatywy nie tylko utrwalają pamięć o Skłodowskiej-Curie, lecz także czynią ją bardziej dostępną i inspirującą dla współczesnych odbiorców w Polsce i za granicą. Kolejną formą upamiętniania Marii Skłodowskiej-Curie była wystawa przygotowana przez IPN w Kielcach. Prezentowała dorobek naukowy i życiorys uczonej, podkreślając jej polskie korzenie i rolę w budowaniu narodowej tożsamości, ukazując ją jako symbol sukcesu inspirujący kolejne pokolenia (*Maria Skłodowska-Curie PL/EN*).

Jednym z kluczowych przykładów polityki pamięci w obszarze nauki są „Działania Marii Skłodowskiej-Curie” (MSCA), realizowane w ramach programu Horyzont Europa. Program ten nie tylko finansuje badania i innowacje, ale także kształtuje wizerunek Skłodowskiej-Curie jako symbolu polskiego ducha naukowego i europejskiej doskonałości, inspirując przyszłe pokolenia badaczy i wzmacniając dumę narodową (*Działania Marii Skłodowskiej-Curie – MSCA*).

Obok działań wystawienniczych ważną rolę w kształtowaniu pamięci odgrywa literatura dla dorosłych i dzieci. Książki biograficzne i popularnonaukowe utrwalają postać Skłodowskiej-Curie jako symbol narodowej dumy i sukcesu w nauce. Po 1989 r. powstało wiele publikacji dla dorosłych przybliżających jej życie i dokonania szerokiej publiczności (np. Goldsmith, 2021; Leonard, 2022; Zyskowska, 2024). Literatura dla dorosłych dokumentuje osiągnięcia naukowe, życie osobiste i trudności kobiety-naukowca, pełniąc funkcję narzędzia utrwalania pamięci i promowania wzorców osobowych inspirujących współczesnych Polaków. Równie ważne są książki dla młodszych czytelników (np. Grodek, 2017; Kent, 2023), które pełnią rolę edukacyjną i inspiracyjną, pokazując pasję, pracę naukową i wytrwałość oraz kształtują tożsamość młodych Polaków, czyniąc Skłodowską-Curie elementem pamięci o wybitnych Polakach.

Kontynuując wątek kształtowania świadomości społecznej poprzez teksty pisane, warto zauważyć, że od 1989 roku nastąpiła znacząca zmiana w podejściu do przedstawiania postaci Marii Skłodowskiej-Curie w szkolnych podręcznikach do historii. Przeszły one pełnić wyłącznie rolę narzędzi budowania jednolitej, ideologicznej tożsamości, a zaczęły wspierać pluralistyczną refleksję nad przeszłością i bohaterami narodowymi, stając się istotnym elementem wychowania obywatelskiego i naukowego. Skłodowska-Curie stała się symbolem nie tylko doskonałości naukowej, ale też nowoczesnej postawy obywatelskiej, emancypacji i inspiracji dla przyszłych pokoleń, a podręczniki podkreślają jej rolę jako wzoru dla niezależnych kobiet i naukowczyń w kontekście europejskim (Chłosta-Sikorska, 2013).

Upamiętnianie postaci wybitnych uczonych stanowi istotny element kultury akademickiej i naukowej, służący nie tylko utrwaleniu pamięci o ich osiągnięciach, lecz tak-

ze refleksji nad znaczeniem ich dorobku dla współczesności. Praktyki te, realizowane w formie jubileuszy, konferencji, wystaw czy ceremonii, wpisują się w szerszy kontekst kształtowania tożsamości instytucji naukowych oraz budowania ciągłości tradycji uniwersyteckiej. W tym kontekście szczególne znaczenie mają obchody 100. rocznicy nadania Marii Skłodowskiej-Curie tytułu doktora *honoris causa* Uniwersytetu Poznańskiego, zorganizowane w 2022 roku (*100. rocznica przyznania Marii Skłodowskiej-Curie doktoratu honorowego Uniwersytetu Poznańskiego*).

Jedną z form utrwalania pamięci o Marii Skłodowskiej-Curie po 1989 roku stały się także formy numizmatyczne i filatelistyczne. Znaczki pocztowe w tym okresie upamiętniały ważne rocznice jej urodzin, odkrycia radu i przyznanie Nagrody Nobla, podkreślając polskie korzenie uczonej, np. poprzez nazwę pierwiastka polonu. Jej wizerunek obok symboli odkrytych pierwiastków przypominał o naukowym dziedzictwie, a medale i monety stanowiły namacalne świadectwa jej obecności w pamięci narodowej (*Poczta Polska...; Katalog znaczków...*).

Kolejnym wydarzeniem wpisującym się w politykę pamięci była debata i spektakl „Maria Skłodowska-Curie w mowie obronnej”, które odbyły się w maju 2024 roku w Ursynowskim Centrum Kultury Alternatywy w Warszawie. Dyskusja pod hasłem „Maria Skłodowska-Curie, uczona i matka. Jak godzić role nie do pogodzenia?” dotyczyła wyzwań, jakie noblistka podejmowała, łącząc karierę naukową z życiem rodzinnym, oraz społecznego postrzegania kobiet realizujących się zawodowo i prywatnie. Spektakl ukazywał jej losy z perspektywy córek, akcentując trudności macierzyństwa i nierówności w świecie nauki. Wydarzenie utrwaliło pamięć o Skłodowskiej-Curie jako wybitnej uczonej i Polce, a zarazem ukazało ją w bardziej osobistym wymiarze – jako symbol siły, determinacji i przełamywania barier oraz inspirację do refleksji nad rolą kobiet w historii i współczesnym społeczeństwie (*Maria Skłodowska-Curie – debata i spektakl...*).

Postać Skłodowskiej-Curie obecna jest również w kulturze popularnej – przykładem jest postać Curie w grze komputerowej „Fallout 4” z 2015 roku, co świadczy o jej obecności w różnych środowiskach i mediach (*Przewodnik po towarzyszu Curie w Fallout 4*). Dodatkowo, w 2025 roku LEGO wydało zestaw zatytułowany „Ewolucja STEM”, który zawiera minifigurkę Marii Skłodowskiej-Curie, upamiętniającą jej osiągnięcia nauko-

Fot. 9. LEGO, Figurka Marii Skłodowskiej-Curie

we za pomocą symbolicznych elementów, takich jak zielona zlewka i klocek z napisem „Ra” (rad). Zestaw LEGO wywołał jednak kontrowersje, ponieważ w wersji angielskiej Noblistka została oznaczona po prostu jako „Maria Curie”, pomijając jej polskie nazwisko panieńskie „Skłodowska”, którego używała przez całe życie i które jest zawarte w opisach w języku polskim i francuskim. To pominięcie spotkało się z krytyką ze strony opinii publicznej i mediów, które podkreśliły wagę uznania jej pełnego imienia i nazwiska, aby z szacunkiem uhonorować jej polskie dziedzictwo (Bwyderka). W 2021 r. ukazała się gra karciana Akademia Superbohaterów o polskich naukowcach i naukowczyniach przygotowana przez Tomasza Rożka. Jedną z bohaterek jest Skłodowska-Curie (Polscy naukowcy).

W przestrzeni publicznej III RP coraz częściej pojawiają się murale poświęcone Marii Skłodowskiej-Curie, które w nowoczesny sposób łączą edukację, historię i codzienne doświadczenia mieszkańców. Malowane na ścianach szkół, uczelni czy w miejskich przestrzeniach, kształtują lokalną pamięć i tożsamość, powstając często z okazji jubileuszy lub rocznic. Ich ikonografia pełna jest symboli nauki i patriotyzmu, dzięki czemu odbiorcy mogą lepiej utożsamić się z postacią uczzonej i zrozumieć jej znaczenie dla polskiego dziedzictwa, jak pokazują murale *Urodziłam się w Warszawie...*; *Mural na Nowolipkach...*; *Centrum Onkologii – Instytut Radowy czy Maria Skłodowska-Curie na ścianie w Tychach*.

Fot. 10. Mural autor: Patryk Korzeniecki CC BY 3.0 przez Wikimedia Commons

Źródło: https://www.inyourpocket.com/warsaw/mural-of-maria-skłodowska-curie_103261v.

Podsumowanie

Maria Skłodowska-Curie od początku XX wieku zajmuje szczególne miejsce w polskiej polityce pamięci jako postać łącząca wymiar naukowy z patriotycznym. Stanowi ona ważny punkt odniesienia dla narracji kształtujących tożsamość narodową oraz społeczno-kulturową Polaków. Analiza sposobów upamiętniania Marii Skłodowskiej-

-Curie w różnych okresach XX i XXI wieku ujawnia zarówno ideowe zróżnicowanie, jak i ciągłość w procesach konstruowania pamięci zbiorowej. Zróżnicowanie to wyraża się w zmiennych akcentach interpretacyjnych, charakterystycznych dla poszczególnych kontekstów politycznych i kulturowych, które eksponowały odmienne aspekty jej biografii i działalności. Jednocześnie widoczna pozostaje trwała obecność Noblistki w narodowej świadomości, potwierdzająca ciągłość praktyk pamięciowych. Skłodowska-Curie jawi się jako postać o uniwersalnym charakterze – symbol nauki, patriotyzmu i emancypacji, spajający różne narracje w polskiej pamięci zbiorowej.

Od początku XX wieku M. Skłodowska-Curie pozostaje symbolem polskiej dumy, zarówno w nauce, jak w wymiarze patriotycznym. Jej wizerunek nieprzerwanie pełni rolę punktu odniesienia w kształtowaniu narodowej tożsamości i pamięci zbiorowej, niezależnie od przemian historycznych. W II Rzeczypospolitej Skłodowska-Curie funkcjonowała przede wszystkim jako symbol narodowej chwały, determinacji i intelektualnej niezłomności. Podkreślano jej polskie pochodzenie, edukację w warunkach zaborów oraz osiągnięcia naukowe, które świadczyły o potencjale nowo odrodzonego narodu. Upamiętnianie przybierało formy publikacji prasowych i naukowych, wystaw, nazewnictwa instytucji edukacyjnych oraz inicjatyw popularyzujących naukę, czyniąc je symbolem narodowej niezłomności i emancypacji. W okresie Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej wizerunek uczzonej został włączony w ramy ideologii socjalistycznej. Podkreślano jej pracowitość, poświęcenie i służbę społeczeństwu, przy jednoczesnym złagodzeniu akcentów narodowych. Upamiętnianie miało charakter instytucjonalny i edukacyjny obejmowało patronaty szkół, pomniki, wystawy muzealne oraz publikacje propagujące naukę jako dobro wspólne, kształtując obraz M. Skłodowskiej-Curie jako wzorca socjalistycznego naukowca oddanego społeczeństwu. Po transformacji ustrojowej w III Rzeczypospolitej nastąpiła reinterpretacja, ukazująca M. Skłodowską-Curie jako symbol indywidualnego sukcesu, przedsiębiorczości i prestiżu międzynarodowego. Upamiętnianie przybrało formę globalną i prestiżową, rozszerzono nazewnictwo instytucji i placówek, organizowano wystawy o zasięgu międzynarodowym, a w dyskursie publicznym i edukacyjnym podkreślano jej wkład w rozwój nauki oraz nowoczesny wizerunek Polski na świecie.

Z perspektywy teorii pamięci zbiorowej jej wizerunek w świadomości społecznej można uznać za dynamiczny, ponieważ zachowuje on swoją tożsamość w czasie, a jednocześnie podlega nieustannemu kształtowaniu przez instytucje, media i system edukacji, które nadają mu znaczenie zgodne z aktualnymi celami politycznymi, edukacyjnymi i kulturowymi. Maria Skłodowska-Curie może być zatem postrzegana zarówno jako symbol naukowego geniuszu, jak i wzór kobiety przełamującej bariery czy patriotki działającej dla dobra ludzkości. Funkcjonuje więc nie tylko jako ikona nauki, lecz także jako ważny element polskości, łączący dziedzictwo naukowe z ideą patriotyzmu. Jej obecność w przestrzeni publicznej i kulturze narodowej świadczy o tym, że pamięć o niej jest żywa, dynamiczna i stale odnawiana, stanowiąc istotny składnik polskiej tożsamości zbiorowej.

Artykuł nie wyczerpuje pełnego spektrum form upamiętniania Marii Skłodowskiej-Curie w okresie międzywojennym, w PRL i w III RP, koncentrując się jedynie na najistotniejszych i najbardziej charakterystycznych aspektach pamięci o niej w tych okresach. Stanowi zatem wstępną analizę i punkt wyjścia do dalszych badań nad różnymi

sposobami upamiętniania M. Skłodowskiej-Curie w polskiej pamięci oraz nad symbolicznym znaczeniem jej postaci.

Bibliografia

100. rocznica przyznania Marii Skłodowskiej-Curie doktoratu honorowego Uniwersytetu Poznańskiego, <https://amu.edu.pl/wiadomosci/events/100-rocznica-przyznania-marii-sklodowskiej-curie-doktoratu-honorowego-universytetu-poznanskiego>, 12.09.2025.
- Assmann A. (2013), *Między historią a pamięcią. Antologia*, Warszawa.
- Assmann J. (2020), *Pamięć kulturowa. Pismo, zapamiętywanie i polityczna tożsamość w państwach starożytnych*, Warszawa.
- Badowski L. (2004), *Maria Skłodowska-Curie. Biografia*, Warszawa.
- Baś M., Grzęda A., Szymańska D., *Wizerunek Marii Skłodowskiej-Curie w prasie polskiej – lata 1903–1939*, <https://jbc.bj.uj.edu.pl/Content/85904/index.html>, 25.05.2025.
- Brynkus J. (2013), *Maria Curie-Skłodowska jako wzorzec kobiety i naukowca w polskiej edukacji historycznej czasów Polski Ludowej*, w: *Kiedy przekraczanie granic pozwala myśleć inaczej. Maria Curie Skłodowska*, red. Z. Budrewicz, M. Sienko, M. Pamuła-Behrens, Kraków.
- Bwyderka, *Lego wydaje zestaw z Marią Skłodowską-Curie, ale pomija jej polskie nazwisko*, <https://deon24.com/2025/02/05/lego-wydaje-zestaw-z-maria-sklodowska-curie-ale-pomija-jej-polskie-nazwisko/>, 14.08.2025.
- Centrum Onkologii – Instytut Radowy, ul. Wawelska 15, https://puszka.waw.pl/brak_nazwy_maria_sklodowska_curie-projekt-pl-3705.html?utm_source=chatgpt.com, 2.09.2025.
- Cichocki P., *W Warszawie przy ulicy Wawelskiej otwarto Instytut Radowy*, https://muzhp.pl/kalendarium/w-warszawie-przy-ulicy-wawelskiej-otwarto-instytut-radowy?utm_source=chatgpt.com, 21.05.2025.
- Chłosta-Sikorska A. (2013), *Polka, którą świat podziwiał. Maria Skłodowska-Curie w podręcznikach do historii wydanych po 1989*, w: *Kiedy przekraczanie granic pozwala myśleć inaczej. Maria Skłodowska-Curie*, red. Z. Budrewicz, M. Sienko, M. Pamuła-Behrens, Kraków.
- Czajkowska A., *Działalność Marii Skłodowskiej-Curie na rzecz niepodległości Polski w czasie I wojny światowej*, <https://www.mabpz.org/publikacje/dzialalnosc-marii-sklodowskiej-curie-na-rzecz-niepodleglosci-polski-w-czasie-i-wojny-swiatowej>, 23.04.2025.
- Curie E. (2024), *Maria Curie*, Warszawa.
- Dwukrotna noblistka i jej wkład w powstanie nowych dziedzin nauki*, https://archiwum.pan.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=59%3Akonferencja-maria-sklodowska-curie-dwukrotna-noblistka-i-jej-wklad-w-powstanie-nowych-dziedzin-nauki&catid=11&Itemid=162, 12.06.2025.
- Działania Marii Skłodowskiej-Curie – MSCA*, <https://www.kpk.gov.pl/horyzont-europa/excelence-science/msca>, 23.07.2025.
- Gwiazdowska B., Bulski W., Sobieszczak-Marciniak M., *Maria Skłodowska-Curie. Znane i mało znane fakty z życia Uczzonej, ciąg dalszy*, <https://yadda.icm.edu.pl/baztech/element/bwmeta1.element.baztech-b691faaf-5285-4f7f-bc5b-0135a40d3852>, 3.05.2025.
- Gliński M., *Polon, radioaktywność i słonie: Jak Polska ukształtowała Marię Skłodowską-Curie (i jak ona ukształtowała Polskę)*, <https://culture.pl/en/article/polonium-radioactivity-elephants-how-poland-shaped-maria-sklodowska-curie-how-she-shaped-poland>, 12.05.2025.
- Goldsmith B. (2021), *Geniusz i obsesja. Wewnętrzny świat Marii Curie*, Wrocław.
- Grodek J. (2017), *Mania dziewczynka inna niż wszystkie. Opowieść o Marii Skłodowskiej Curie*, Zuzu Toys.

- Halbwachs M. (2008), *Spoleczne ramy pamięci*, Warszawa.
- Historia – UMCS*, <https://www.umcs.pl/pl/historia,66.htm>, 16.08.2025.
- Katalog znaczków – roczniki Maria Skłodowska-Curie, <https://katalogznaczkow.net/seria/maria-skłodowska-curie/>, 29.07.2025.
- Kent J. (2023), *Maria Skłodowska-Curie. Ilustrowana biografia*, Arti.
- Jastrzębska N., *W prometejskiej służbie*, „Bluszcz”, 3.12.1927, nr 48, <https://www.wbc.poznan.pl/dlibra/publication/103185/edition/114334/content>, 3.05.2025.
- Lemire L. (2011), *Maria Skłodowska Curie*, Warszawa.
- Leonard S. (2022), *Maria Skłodowska-Curie i potęga marzeń*, Kraków.
- Leszczyńska-Wichmanowska K. (2023), *Maria Skłodowska-Curie – fizyczna, chemiczna, dwukrotna laureatka Nagrody Nobla*, w: *Kobiety – Polki w nauce*, red. K. Leszczyńska-Wichmanowska, Lublin.
- Łucyk Sz., *Zainaugurowano obchody Roku Marii Skłodowskiej-Curie*, <https://naukawpolsce.pl/aktualnosci/news,379558,zainaugurowano-obchody-roku-marii-skłodowskiej-curie.html>, 3.06.2025.
- Maria Salomea Skłodowska-Curie*, <http://www.eduwystawy.pl/patroni/curie/pl/106/maria-w-japonii>, 25.06.2025.
- Maria Skłodowska-Curie 2011 – wędrująca wystawa planszowa o życiu niezwykle Uczonej* Maria Pawłowska Biblioteka Instytutu Fizyki UJ, Foton 115 zima 2011; Wystawa poświęcona Marii Curie-Skłodowskiej na UMCS, <https://www.umcs.pl/pl/aktualnosci,4622,wystawa-poswiecona-marii-curie-skłodowskiej,12335.htm>, 12.06.2025.
- „Maria” w reżyserii Alicji Albrecht, dokumenty fabularny z 2011 roku, obrazujący także życie prywatne Skłodowskiej-Curie, w tym nieznanym szczegółach i relacjach rodzinnych, <https://film.wp.pl/maria-6027632447832705a>, 20.06.2025.
- „Maria Skłodowska-Curie” film z Karoliną Gruszką w roli tytułowej został wyreżyserowany przez Marie Noëlle, <https://www.sfp.org.pl/wydarzenia,5,25053,1,1,Postac-Marii-Skłodowskiej-Curie-w-filmie.html>, 20.06.2025.
- Maria Skłodowska-Curie twarzą Nocy Muzeów w Warszawie*, <https://dzieje.pl/content/maria-sk%C5%82odowska-curie-twarz%C4%85-nocy-muze%C3%B3w-w-warszawie>, 20.06.2025.
- Maria Skłodowska-Curie PL/EN*, <https://edukacja.ipn.gov.pl/edu/wystawy/biografie-elementarne/208545,Maria-Skłodowska-Curie.html>, 14.07.2025.
- Maria Skłodowska-Curie – debata i spektakl w Warszawie*, <https://okis.pl/maria-skłodowska-curie-debata-i-spektakl-w-warszawie/>, 2.08.2025.
- Maria Skłodowska-Curie na ścianie w Tychach*, https://tvs.pl/informacje/maria-skłodowska-curie-na-ścianie-w-tychach/?utm_source=chatgpt.com, 2.09.2025.
- MSC na znaczkach pocztowych z kolekcji Joanny Schubert – cz. 2 polskie znaczki powojenne*, <http://piekniejszastronnanauki.pl/maria-skłodowska-curie/msc-na-znaczkach-pocztowych-z-kolekcji-joanny-schubert-cz-2-polskie-znaczki-powojenne/>, 22.05.2025.
- Mural na Nowolipkach upamiętni Marię Skłodowską-Curie*, https://warszawa.naszemiasto.pl/mural-na-nowolipkach-upamietni-marie-skłodowska-curie/ar/c13-3192293?utm_source=chatgpt.com, dostęp: 28.08.2025.
- Muzeum Marii Skłodowskiej-Curie*, <https://www.mmsc.waw.pl/o-muzeum/>, 10.05.2025.
- „Nauka była dla niej przygodą”. *Maria Skłodowskiej-Curie we wspomnieniach bliskich*, <https://radio.lublin.pl/2024/07/nauka-byla-dla-niej-przygoda-maria-skłodowskiej-curie-we-wspomnieniach-bliskich/>, 28.06.2025.
- Nijakowski L. M. (2008), *Polska polityka pamięci. Esej socjologiczny*, Warszawa.
- Nora N. (2001), *Między pamięcią a historią: Les Lieux de Mémoire*, „Teksty Drugie”, nr 4.
- Obchody Roku Marii Skłodowskiej-Curie*, <https://paris.pan.pl/obchody-roku-marii-skłodowskiej-curie7/>, 2.06.2025.

- Od wymiany do wymiany. Banknoty polskie 1945–1995*, pod red. R. Klementowskiego, M. Szymczyka, Muzeum we współpracy z NBP i PWPW S.A., Muzeum Papiernictwa w Dusznikach-Zdroju, Instytut Pamięci Narodowej 2020.
- Ożóg K. S., *Pomniki lubelskie – pomnik małżonków Curie*, <https://teatrnn.pl/leksykon/artykuly/pomniki-lubelskie-pomnik-malzonkow-curie/>, 4.05.2025.
- Ożóg K. S., *Pomniki lubelskie – pomnik Marii Curie-Skłodowskiej*, <https://teatrnn.pl/leksykon/artykuly/pomniki-lubelskie-pomnik-marii-curie-sklodowskiej/>, 4.05.2025.
- Pietruszewski M. (2011), *Maria Skłodowska-Curie Polka wszechczasów*, Wydawnictwo Literat.
- Poczta Polska czci znacznikiem rocznicę Marii Skłodowskiej-Curie*, <https://media.poczta-polska.pl/releases/poczta-polska-czci-znacznikiem-rocznice-marii-sklodowskiej-curie>, 28.07.2025.
- Polon miał promieniować nazwą nadaną na cześć Polski*, <https://polskieradio24.pl/artykul/2551578,polon-mial-promieniowac-nazwa-nadana-na-czesc-polski>, 12.05.2025.
- Polscy naukowcy to prawdziwi superbohaterowie! Nowy projekt Tomasza Rożka*, <https://stacja7.pl/ludzie/polscy-naukowcy-to-prawdziwi-superbohaterowie-nowy-projekt-tomasza-rozka/>, 22.08.2025.
- Polska Akademia Nauk na EXPO 2025 w Osace: hold dla Marii Skłodowskiej-Curie i kobiet w nauce*, <https://pan.pl/polska-akademia-nauk-na-expo-2025-w-osace-hold-dla-marii-sklodowskiej-curie-i-kobiet-w-nauce/>, 22.06.2025.
- Polska na Wystawie Światowej Expo 2025 w Osace: uznany japoński artysta z projektem dedykowanym Marii Skłodowskiej-Curie*, <https://expo.gov.pl/en/bez-kategorii/poland-at-world-expo-2025-in-osaka-a-recognised-japanese-artist-with-a-project-dedicated-to-maria-sklodowska-curie/>, 28.06.2025.
- Pospieszny T. (2023), *Maria Skłodowska-Curie. Zakochana w nauce*, Wydawnictwo Sophia.
- Pospieszny T. (2024), Wajs-Baryła E., *Warszawski Instytut Radowy do 1939 roku. W 92 rocznicę otwarcia*, „Wiadomości Chemiczne”, t. 78.
- Promocja Marii Skłodowskiej-Curie i jej odkryć naukowych w Libanie*, <https://www.gov.pl/web/liban/promocja-marii-sklodowskiej-curie-i-jej-odkryc-naukowych-w-libanie>, 2.07.2025.
- Przewodnik po towarzyszu Curie w Fallout 4*, <https://bo3.gg/pl/games/articles/fallout-4-curie-companion-guide>, 12.08.2025.
- Rafalska-Łasocha A. (2015), *Maria Skłodowska-Curie i jej kontakty ze środowiskiem krakowskim*, PAU, Kraków.
- Skłodowska-Curie M. (1959), *Autobiografia*, PWN, Warszawa.
- Szpociński A. (2011), *Pamięć, tożsamość, narracje*, Warszawa.
- „Śladami Marii Skłodowskiej-Curie” film w reżyserii Krzysztofa Rogulskiego, <https://www.film Polski.pl/fp/index.php?film=4224586>, 20.06.2026.
- Śladami Marii Skłodowskiej-Curie, <https://aleplanszowki.pl/rodzinne/27123-sladami-marii-sklodowskiej-curie-przedsprzedaz-5906954790552.html>, 20.06.2025.
- Towpik A., *W słoneczną niedzielę 29 maja 1932 roku...*, <https://nio.gov.pl/dzieje-instytutu>, 23.05.2025.
- Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 3 grudnia 2010 r. w sprawie ustanowienia roku 2011 Rokiem Marii Skłodowskiej-Curie, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WMP20100961091>, 2.06. 2025.
- Wacławek W., Wacławek M. (2010), *Maria Skłodowska-Curie – jej wkład w rozwój nauki*, Chemia, Dydaktyka, Ekologia, Metrologia, r. 15, nr 2.
- Węglowski A., *Maria Skłodowska-Curie. Jej biografia jest lekturą szkolną w Japonii, ale nie u nas...*, https://www.focus.pl/artykul/maria-bez-parytetow#goog_rewarded, 23.07.2025.
- W Warszawie odsłonięto pomnik Marii Skłodowskiej-Curie*, <https://nuclear.pl/wiadomosci-news,14060502.html>, 20.06.2025.
- Wystawa „Maria Skłodowska-Curie we Włoszech: trzy podróże, jedna pasja”*, <https://www.chem.uw.edu.pl/2025/06/25/wystawa-maria-sklodowska-curie-we-wloszech-trzy-podroze-jedna-pasja/>, 14.07.2025.

Urodziłam się w Warszawie – ul. Lipowa 3, Warszawa, <https://dzieje.pl/content/mural-o-marii-sk%C5%82odowskiej-curie-ju%C5%BC-gotowy>, 28.08.2025.

Zyskowska K. (2024), *Alchemia. Powieść biograficzna o Marii Skłodowskiej-Curie*, Kraków.

Maria Skłodowska-Curie in Polish Memory Politics. Between Scientific Heritage and Symbol of Patriotism

Summary

The aim of the article is to analyze the narratives that have shaped the image of Maria Skłodowska-Curie in Polish memory politics of the 20th and 21st centuries. The text shows how her biography and scientific achievements have been incorporated into identity-building and patriotic narratives, serving an educational and symbolic function in constructing the national scientific heritage and defining the role of women in Polish history. The article argues that Skłodowska-Curie is a universal figure in Polish collective memory, whose commemoration – despite shifting political and ideological contexts – has consistently emphasized her importance for national identity. In different historical periods, her image has been reinterpreted: in the Second Polish Republic, its patriotic and emancipatory dimensions were highlighted; in the Polish People's Republic, emphasis was placed on the scientist's connection to the idea of research work embedded in the socialist ethos; while in the Third Republic, her individualism and the global scope of her scientific activity have been foregrounded. Despite the changing historical narratives, the motif of national pride has remained a constant element of the discourse. The theoretical framework of the article draws on Maurice Halbwachs's concept of collective memory, Pierre Nora's notion of lieux de mémoire, and Jan and Aleida Assmann's theories of cultural memory, complemented by the perspective of symbolic communication. The analysis demonstrates both the variability and continuity of narratives about Skłodowska-Curie, pointing to enduring symbols – such as the name of the element polonium or the scientist's presence in education and public space – that sustain her significant role in Polish national identity.

Key words: Maria Skłodowska-Curie, memory politics, collective memory, lieux de mémoire, national identity, patriotism, women's emancipation, scientific heritage, national symbols, Second Polish Republic, Polish People's Republic, Third Polish Republic

Author Contributions

Conceptualization (Konceptualizacja): Elżbieta Lesiewicz

Data curation (Zestawienie danych): Elżbieta Lesiewicz

Formal analysis (Analiza formalna): Elżbieta Lesiewicz

Writing – original draft (Piśmiennictwo – oryginalny projekt): Elżbieta Lesiewicz

Writing – review & editing (Piśmiennictwo – sprawdzenie i edytowanie): Elżbieta Lesiewicz

Competing interests: The author have declared that no competing interests exist
(Sprzeczne interesy: Autor oświadczył, że nie istnieją żadne sprzeczne interesy)

